

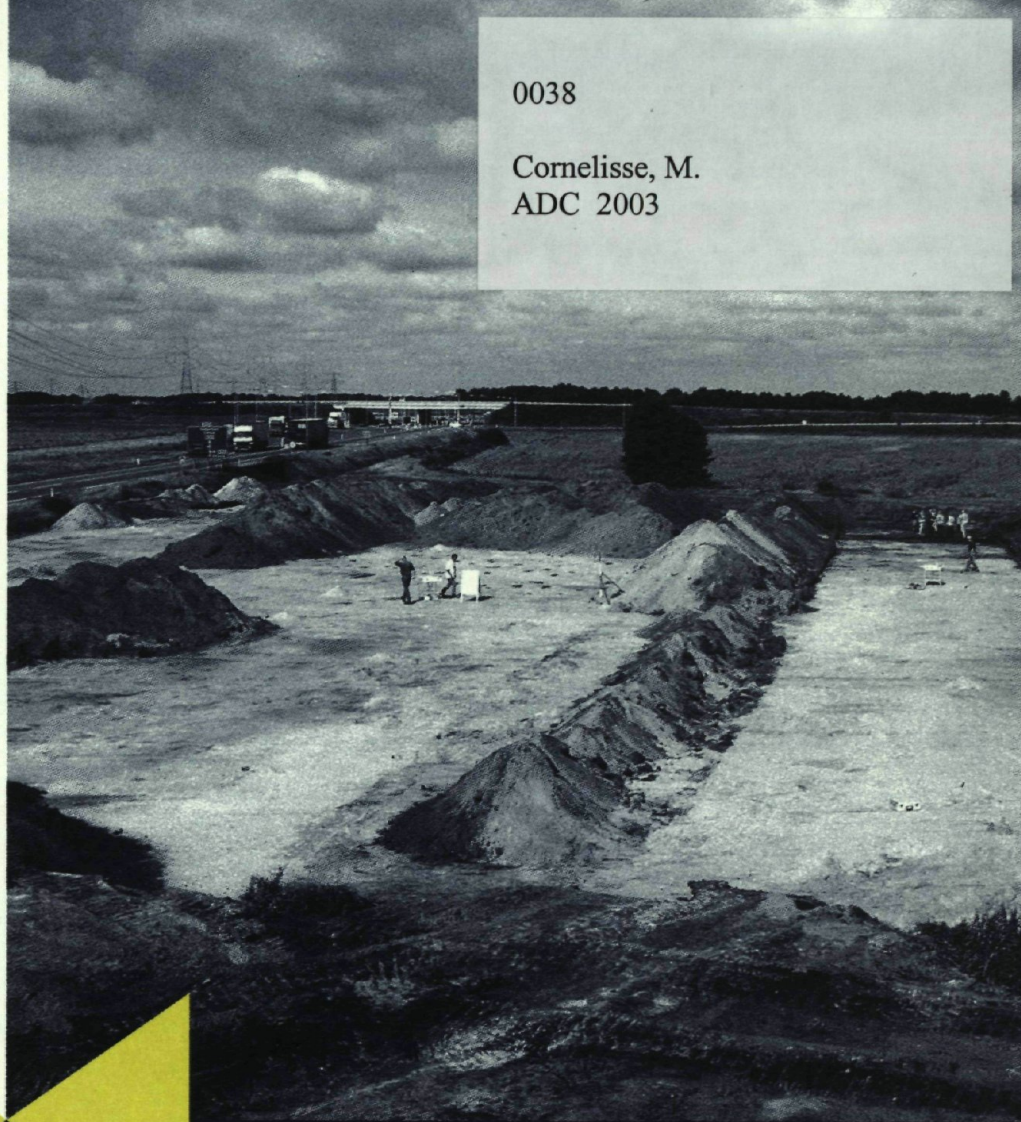
ADC Rapport 165

Roermond, Lindanusstraat - AAO

0038

Cornelisse, M.
ADC 2003

Archeologisch
Diensten Centrum

Aanvullend Archeologisch Onderzoek tussen de
Lindanusstraat en de Bethlehemstraat te Roermond

M.H.F. Cornelissen en J. Dijkstra

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Beschrijving van het onderzoek	2
3	Methodiek van het onderzoek	3
4	Vooronderzoek	4
5	Aanvullend archeologisch onderzoek	5
6	Resultaten van het archeologisch onderzoek	6
7	Conclusies en aanbevelingen	7
8	Literatuur	8
9	Aankomstgegevens	9

Colofon

ADC Rapport 165

Aanvullend Archeologisch Onderzoek tussen de Lindanusstraat en de Bethlehemstraat te Roermond

Auteurs: M.H.F. Cornelissen en J. Dijkstra

In opdracht van: De Grontmij

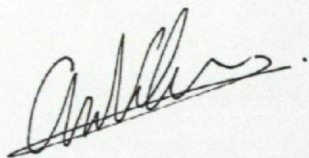
Basisontwerp: 1 Nacht IJs (Hans Blom) Amersfoort

Foto's en tekeningen: ADC, tenzij anders vermeld

© ADC, Bunschoten, februari 2003

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

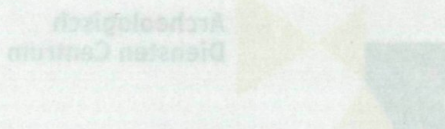
Het ADC aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
dr. A.A.A. Verhoeven

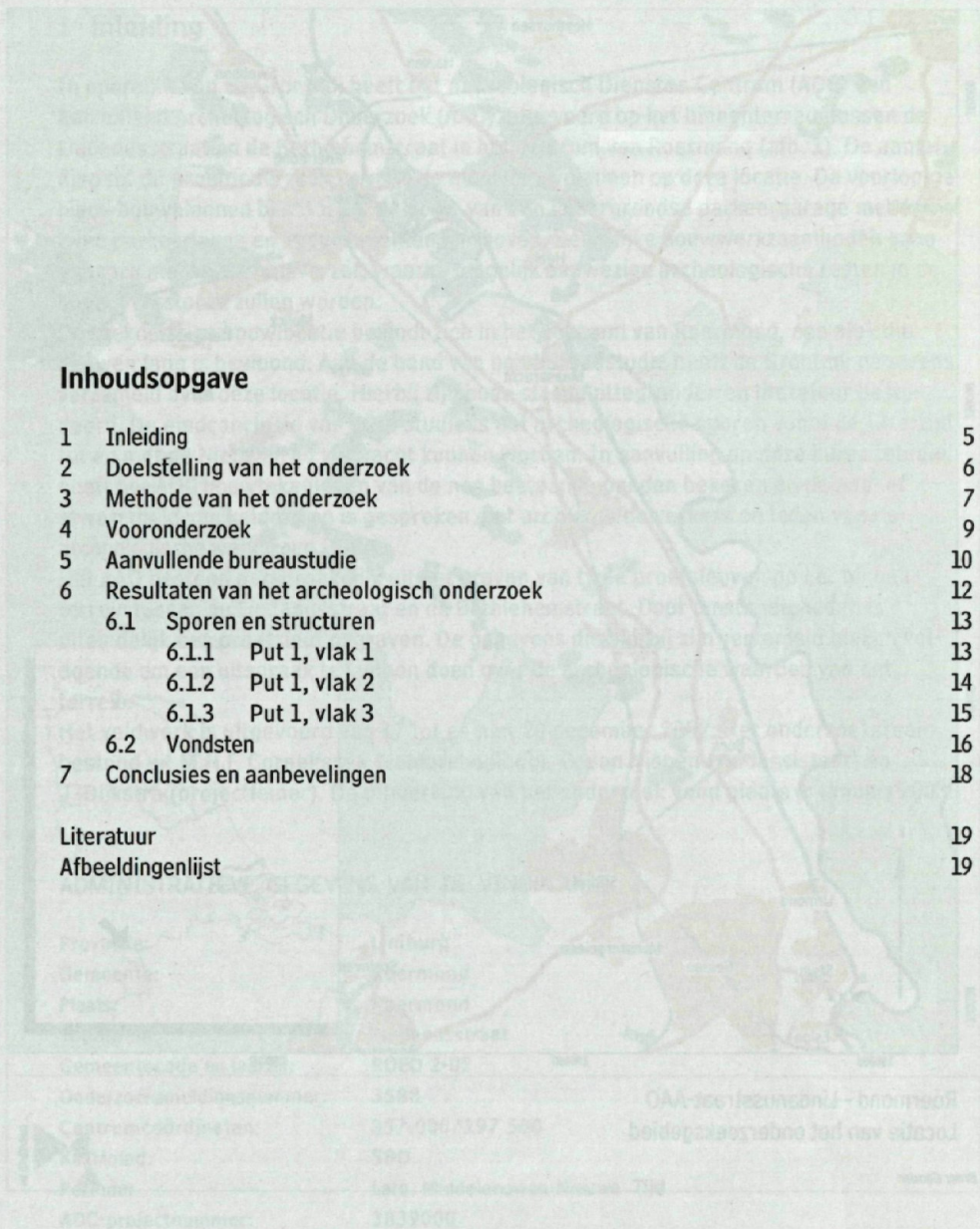
ISBN 90-5874-15-32

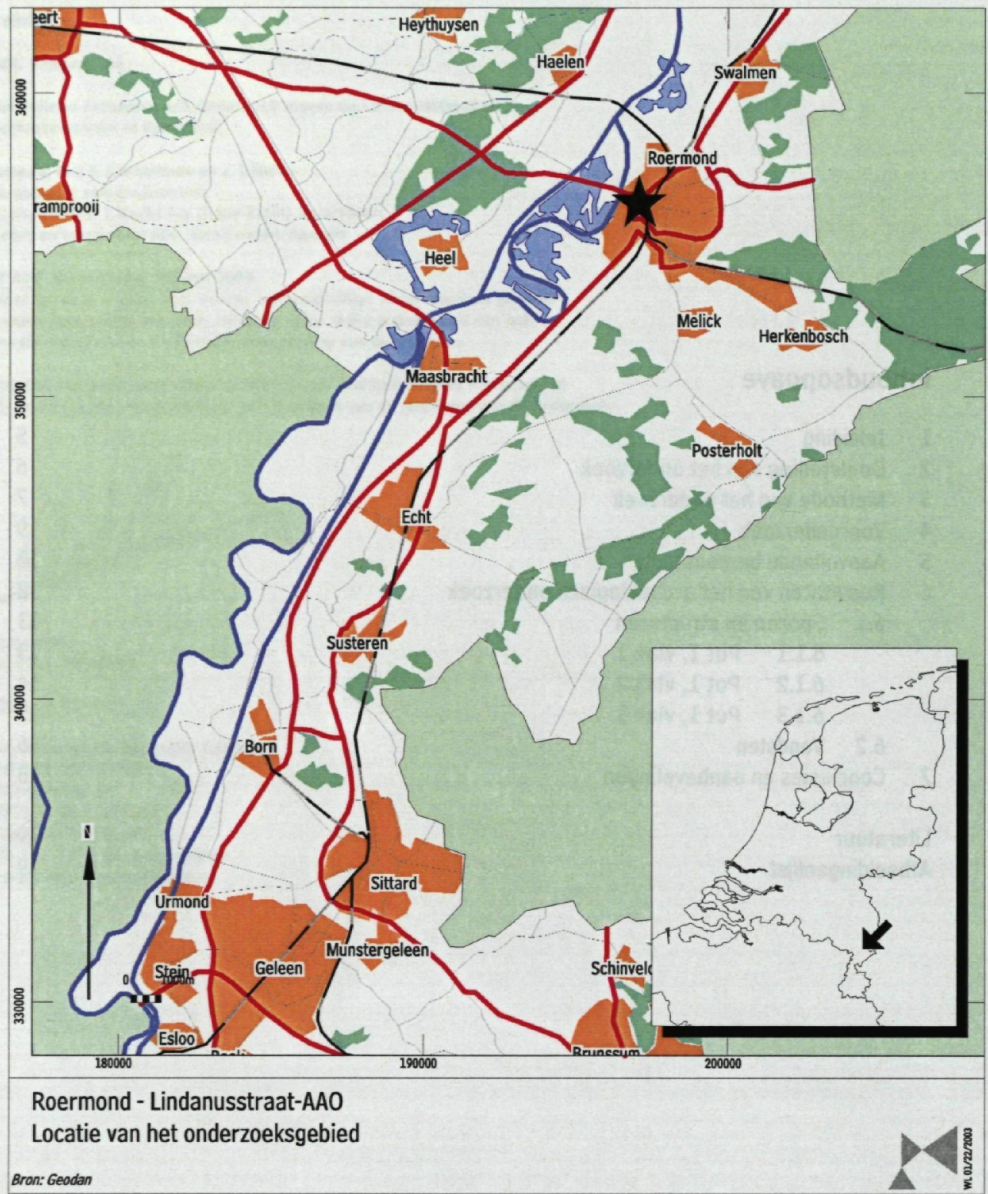
Archeologisch Diensten Centrum
Tel 033-299 81 81
Energieweg 14
3751 LT Bunschoten
Fax 033-299 81 80
Pb 112 3750 GC Bunschoten
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Doelstelling van het onderzoek	6
3	Methode van het onderzoek	7
4	Vooronderzoek	9
5	Aanvullende bureaustudie	10
6	Resultaten van het archeologisch onderzoek	12
6.1	Sporen en structuren	13
6.1.1	Put 1, vlak 1	13
6.1.2	Put 1, vlak 2	14
6.1.3	Put 1, vlak 3	15
6.2	Vondsten	16
7	Conclusies en aanbevelingen	18
	Literatuur	19
	Afbeeldingenlijst	19

Afb. 1

1 Inleiding

In opdracht van de Grontmij heeft het Archeologisch Diensten Centrum (ADC) een Aanvullend Archeologisch Onderzoek (AAO) uitgevoerd op het binnenterrein tussen de Lindanusstraat en de Bethlehemstraat in het centrum van Roermond (afb. 1). De aanleiding tot dit proefonderzoek vormen de nieuwbouwplannen op deze locatie. De voorlopige nieuwbouwplannen bestaan uit de bouw van een ondergrondse parkeergarage met één of twee parkeerlagen en appartementen hierboven. Dergelijke bouwwerkzaamheden gaan gepaard met veel grondverzet, waarbij mogelijk aanwezige archeologische resten in de bodem verstoord zullen worden.

De toekomstige bouwlocatie bevindt zich in het centrum van Roermond, een plek die eeuwen lang is bewoond. Aan de hand van een bureaustudie heeft de Grontmij gegevens verzameld over deze locatie. Hierbij zijn oude stadsplattegronden en literatuur bestudeerd. De eindconclusie van deze studie is dat archeologische sporen vanaf de IJzertijd tot en met de Nieuwe Tijd verwacht kunnen worden. In aanvulling op deze bureaustudie heeft het ADC bouwtekeningen van de nog bestaande panden bekeken op de aanwezigheid van kelders en is gesproken met archiefmedewerkers en leden van de archeologische werkgroep RURA.

Het AAO bestond oorspronkelijk uit het graven van twee proefsleuven op het binnenterrein tussen de Lindanusstraat en de Bethlehemstraat. Door omstandigheden is uiteindelijk één proefsleuf gegraven. De gegevens die hierbij zijn verzameld bleken voldoende om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische waarden van het terrein.

Het veldwerk is uitgevoerd van 17 tot en met 20 december 2002. Het onderzoeksteam bestond uit M.H.F. Cornelissen (veldarcheoloog), O. van Nispen (veldassistent) en J. Dijkstra (projectleider). De uitwerking van het onderzoek vond plaats in januari 2003.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE VINDPLAATS:

Provincie:	Limburg
Gemeente:	Roermond
Plaats:	Roermond
Toponiem:	Lindanusstraat
Gemeentecode en jaartal:	ROED 2-02
Onderzoeksmeldingsnummer:	3588
Centrumcoördinaten:	357.000/197.500
Kaartblad:	58D
Periode:	Late Middeleeuwen-Nieuwe Tijd
ADC-projectnummer:	3839000

2 Doelstelling van het onderzoek

De doelstelling van dit onderzoek was het vaststellen van de bodemopbouw en het bepalen van de aanwezigheid van archeologische waarden en de aard en conserverings-toestand van deze.

ADMINISTRATIEF GEGEVENS VAN DE VRIJPAAS

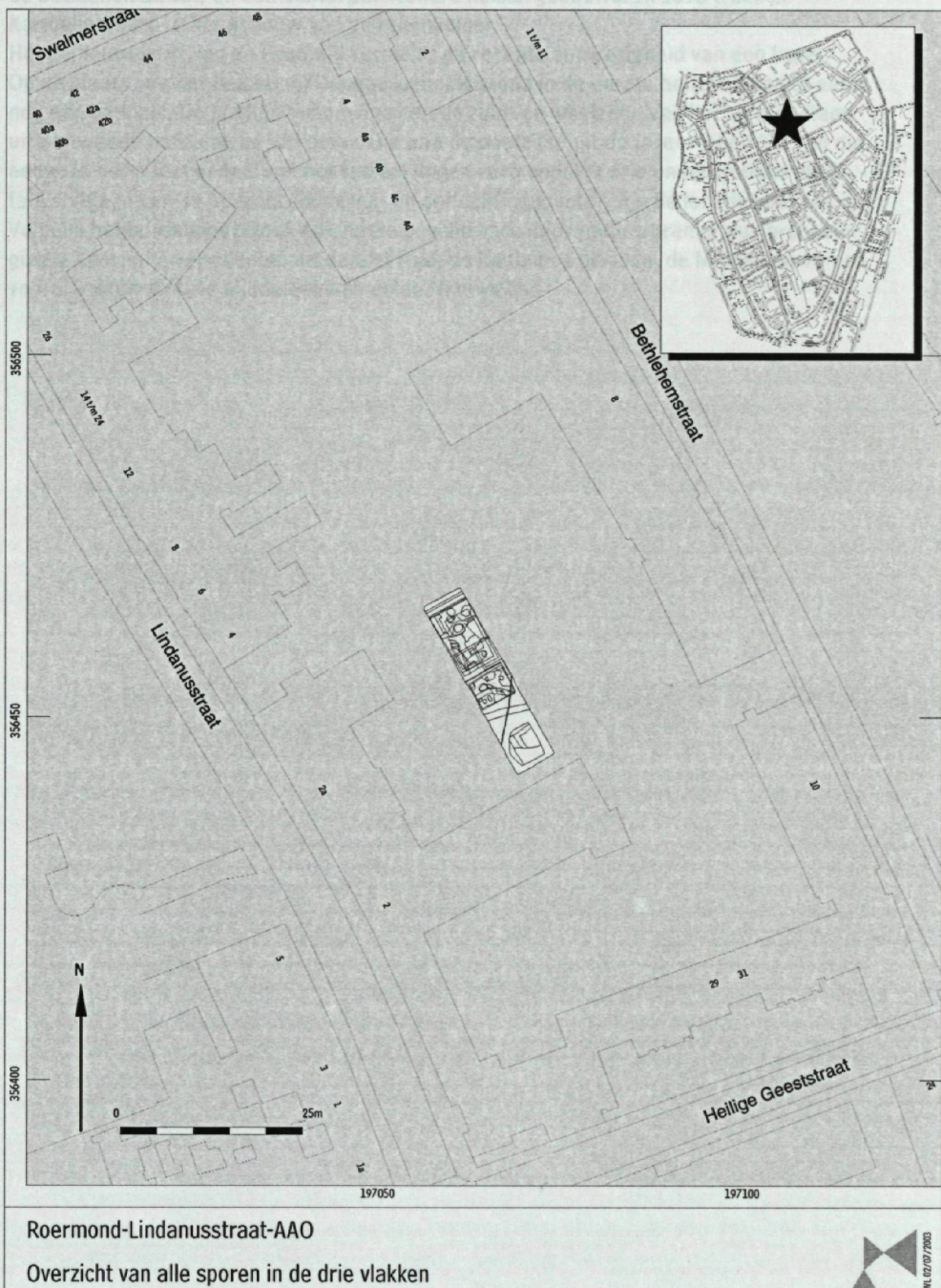
AOO-proefnummer:	1025000
Locatie:	Laat Middeleeuwen tot 19e eeuw
Centraalcoördinaten:	50° 00' 00" N 5° 00' 00" E
Geocoördinaten:	50° 00' 00" N 5° 00' 00" E
Geocoördinaten in UTM:	50° 00' 00" N 5° 00' 00" E
Provincie:	Limburg
Gemeente:	Roermond
Plaats:	Roermond

3 Methode van het onderzoek

Conform het plan van aanpak was het de bedoeling twee proefsleuven van elk 30 x 5 meter aan te leggen. In elke put zou één vlak worden gedocumenteerd. Indien noodzakelijk zou een extra vlak worden aangelegd. Door de aard van de aanwezige archeologische overblijfselen en de praktische omstandigheden op het terrein, is in overleg met dhr. J van den Beek, namens opdrachtgever Grontmij, en ook dhr. Caris, beleidsmedewerker Monumenten en archeologie van de gemeente Roermond voor een iets andere methode gekozen. Er is maar één put aangelegd, waarin drie vlakken zijn gedocumenteerd (afb. 2). Tevens is een profiel van 6,60 m lang opgetekend dat het maaiveld tot en met de natuurlijke ondergrond bestrijkt. De vlakken zijn getekend op schaal 1:20, de coupes en het profiel zijn op dezelfde schaal getekend.

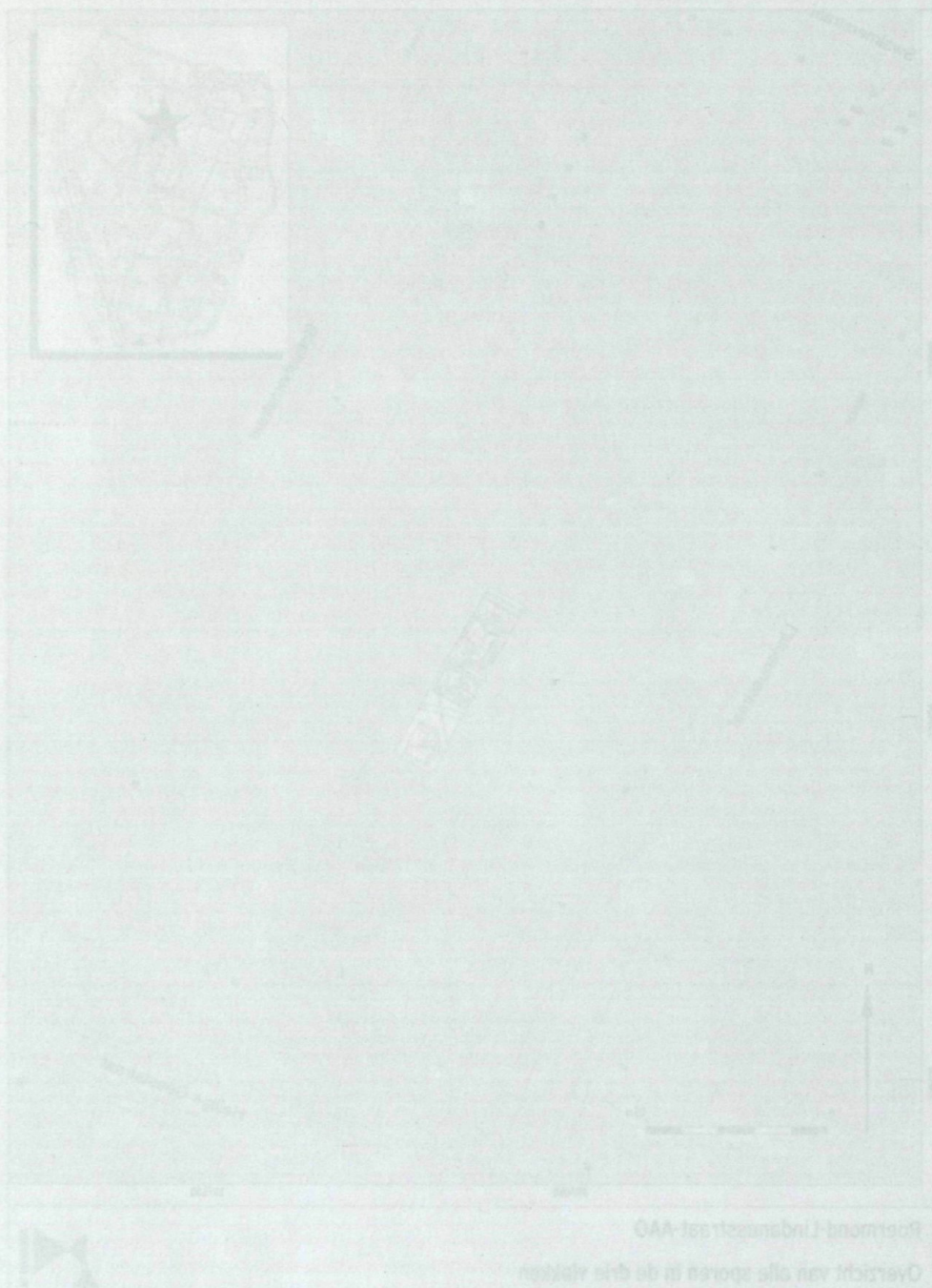
Net onder spoor 1 bleek zich een waterleiding met een doorsnede van ca. 12 cm te bevinden. Om deze hoofdleiding te sparen moest bij de aanleg van de diepere vlakken een dammetje blijven staan waarop deze kon rusten. Dit dammetje sneed het vlak in tweeën. Op hetzelfde niveau werd een elektriciteitskabel aangetroffen, die in zuidwest-noordoost richting door put 1 liep. De aanwezigheid van twee buizen met een onduidelijke functie en

Afb. 2

nog een elektriciteitskabel in een groot deel van de zuidelijke helft van put 1 zorgde er voor dat alleen het meest zuidelijke deel van deze put verdiept kon worden en het tussen liggende gedeelte niet onderzocht kon worden. Vlak 3 heeft een iets kleiner oppervlak om veiligheidsredenen en is later nog voor een klein deel verdiept om te kunnen bevestigen dat de natuurlijke ondergrond was bereikt.

In alle drie de vlakken is een selectie van de sporen afgewerkt. Een aantal wat diepere sporen, zoals spoor 28 en 29/30 is vanwege hun diepte niet geheel afgewerkt. Deze zullen nogmaals bekeken moeten worden in een eventueel vervolgonderzoek. Zoals in het Plan van Aanpak (als onderdeel van de offerte) reeds was aangegeven, zijn enkele muren, sporen 2, 4 en 9, blijven staan.

4 Vooronderzoek

De Grontmij heeft in opdracht van Heijmans IBC Vastgoedontwikkeling een bureau-onderzoek verricht.¹ Daarbij is gesproken met dhr. Caris, gemeente Roermond en dhr. Lupak, van Rura, is ARCHIS geraadpleegd en zijn bodemkaarten en historische kaarten geraadpleegd. Tevens heeft een literatuurstudie plaatsgevonden. De resultaten hiervan worden hieronder kort samengevat.

Uit het stadscentrum van Roermond zijn veel archeologische vondsten bekend. Deze dateren van de IJzertijd tot en met de Nieuwe Tijd. Op het opgravingsterrein zijn niet eerder archeologische werkzaamheden uitgevoerd. Toch is er het één en ander bekend over de geschiedenis van het terrein. Zo zou een in de 13e eeuw opgeworpen stadswal grofweg in een noord-zuid richting over het terrein kunnen hebben gelopen. Aan de andere kant wordt aangenomen dat het gebied net buiten de stadswallen lag.² Op de kaart van Jacob van Deventer, waarschijnlijk van vóór 1554, is geen specifieke bebouwing aangegeven. Drie kaarten laten zien dat in de eerste helft van de 17^e eeuw het terrein langs de straatkanten bebouwd was. Op het binnenterrein bevonden zich sier-tuinen.

Na een grote stadsbrand in 1665 werden er op het terrein een nieuwe rekenkamer (aan de Bethlehemstraat) en een aantal particuliere huizen gebouwd. In 1698 trekken Karmelietessen in het gebouw van de rekenkamer.

Het Millieurapport van de Grontmij vermeldt de recente aanwezigheid van een kapel.³ Op de plaats van het Belasting/Douane-gebouw stond in de eerste helft van de 20^e eeuw nog een badhuis. De huidige bebouwing aan de zuid- en westzijde van het terrein stamt uit de tweede helft van de 20^e eeuw. Die aan de oostzijde uit de jaren '80 en '90 van die eeuw. In het zuidelijk deel van het terrein liggen vermoedelijk drie ondergrondse olietanks. Alleen van de bovengrondse vul- en ontluchtingspunten zijn de locaties bekend. Volgens het bureauonderzoek en andere beschikbare informatie waren er dus archeologische sporen te verwachten uit de IJzertijd, de Romeinse periode, de Middeleeuwen en vooral ook uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd.

5 Aanvullende bureaustudie

Hieronder worden de resultaten beschreven van aanvullend literatuur-, archief- en kaartonderzoek uitgevoerd door het ADC. Daarnaast is de informatie die werd verkregen van verscheidene amateur-archeologen en anderen tijdens en na het veldwerk bijgevoegd.

In 2002 publiceerde Van de Garde een artikel over de geschiedenis van de Roermondse stadsuitbreiding en stadsommuringen. Traditioneel wordt er verwacht dat er in de 13^e eeuw een stadswal lag op de Lindanusstraat, onder andere omdat die vroeger de Hoge en de Lage Hegstraat genoemd werd. Deze zou hebben bestaan uit een aarden wal met daarop een heg of palissade.⁴ Van de Garde geeft echter archeologisch en geografisch bewijs dat er op zouden kunnen duiden dat de 13^e-eeuwse stadsommuring parallel met de St. Jansstraat dwars over het terrein heeft gelopen. Zo zijn er op die lijn in het verleden zware funderingen gevonden.⁵

Volgens Van de Garde moet het blok Lindanusstraat-Bethlehemstraat ergens in de periode vóór 1376 en mogelijk zelfs vóór 1232 bij de stad zijn betrokken. Wanneer dit precies was en waar in die periode de stadsbegrenzing lag is nog steeds niet duidelijk.⁶ Grootschalige opgraving van het terrein zou een uitgelezen mogelijkheid zijn dit gat in de kennis van de geschiedenis van Roermond te vullen.

In de 14^e eeuw was het terrein in ieder geval bewoond. Uit een publicatie over de bewoning van Roermond rond 1400 van Linssen blijkt dat erin 1396 32 huizen en drie kamers waren aan de toenmalige Hegstraat. Mogelijk waren enige huizen aan de Lindanusstraat bedrijfsgebouwen die bij het Lombardtshuys, gelegen aan de Jezuïtenstraat, hoorden.⁷ Drs. R. Denessen heeft namens het Monumentenhuis, in opdracht van Grontmij, bouw- en cultuurhistorisch onderzoek gedaan naar het rijksbeschermd monument Lindanusstraat 2 (Rijksmonumentnummer 32563). Dit maakt thans deel uit van de huisvesting van het CMAD. Deze locatie heeft een rijke bouwgeschiedenis. Hieronder worden de bevindingen van dit rapport samengevat.

Al op de kaart van Jacob van Deventer van net vóór 1554 is te zien dat de toenmalige Hegstraat dicht bebouwd is met huizen aan de straat terwijl het binnenterrein van het blok onbebouwd is.⁸ Op de plek van Lindanusstraat 2 stonden waarschijnlijk twee of drie smalle huizen.⁹ Bij beide stadsbranden (in 1554 en 1665), ging de bebouwing van deze buurt grotendeels verloren. Na de tweede brand werd er weer gebouwd. Op het huidige adres Lindanusstraat 2 werd een woonhuis van twee bouwlagen opgericht, en op de hoek H. Geeststraat-Bethlehemstraat verrees de 'Reeckenskamer'.¹⁰

Rond 1700 werd Lindanusstraat 2 als paterskwartier bij het nieuwe Karmelietessenklooster betrokken. Zoals de Kaart van De Bouge uit 1776 laat zien, werd ook de Rekenkamer een deel van dit klooster, dat het gehele zuidelijke deel van de blok besloeg.

In 1797 werden de zusters Karmelietessen gedwongen Roermond te verlaten en in 1819 werd het grootste deel van het klooster gesloopt en heringericht als tuin. Het Paterskwartier kreeg echter een andere eigenaar die, deels met behoud van het oude paterskwartier, een nieuwe woning bouwde. Dit is het huidige pand Lindanusstraat 2. Het bestond uit drie woonlagen en had negen vensterassen.¹¹

In 1854 werden de tuin en het pand weer verenigd en werd het Pensionaat Sint Louis gebouwd door de Broeders van de Onbevleete Ontvangenis uit Maastricht. Het pand aan de Lindanusstraat 2 was de kern van het complex. Na het vertrek van de Broeders vestigde de Vereniging Opvoedings- en Ambachtsgesticht Sint Joseph, in de volksmond bekend als Sint Joep, zich in 1915 in het complex.¹²

Sinds WO II is het gebouw zeer ingrijpend verbouwd en gemoderniseerd, onder meer naar aanleiding van een brand eind jaren zestig waarbij Lindanusstraat 2 gespaard bleef. Later werd het ingepast in het huidige CMAD-complex.¹³

De achterzijde van het pand en het interieur zijn geheel herbouwd in de 19e eeuw en in de tweede helft van de 20e eeuw.¹⁴ De kelders daarentegen, stammen nog voor een groot deel, zonet geheel, uit de 15e eeuw. De kelders bestaan voornamelijk uit twee ruimtes. Eén is 5 m lang, 3 m breed en 2,5 m hoog. Aansluitend is een 5 m lange gang, waardoor de kelder tot in de 20e eeuw toegankelijk was. Eerder was er een ingang in de zuid-oostzijde. Nog steeds zijn kaarsnissen in de wanden te zien en aan de straatzijde twee koekoeksgaten, allen daterende uit de bouwtijd. Een vermoedelijk 17^e-eeuwse gang leid naar een tweede kelder die haaks op de straat werd gebouwd. Deze kelder lag een halve meter hoger en is 5 m lang, 3 m breed en 2 m hoog. Beide kelders hebben een met baksteen gemetseld tongewelf en delen van de voet bestaan uit mergelblokken. Er is een

4. Van de Garde 2002, 52 (fig. 1) en 54.

5. Van de Garde 2002, 58-59.

6. Van de Garde 2002, 70 (fig. 5).

7. Linssen 1965.

8. Denessen 2002, 8.

9. Denessen 2002, 18.

10. Zie Kaart van Herman Janssens uit 1671 en Denessen 2002, 9.

11. Denessen 2002, 4 en 18.

12. Denessen 2002, 13.

13. Denessen 2002, 14.

14. Denessen 2002, 16-17 en 21-27.

dichtgebouwde doorgang naar een derde kelder, die in de 20^e eeuw is gesloopt of dichtgestort. Het feit dat deze kelder buiten de huidige bebouwing valt, bevestigt dat de kelders zeker van vóór 1554 stammen.¹⁵

Daar het een beschermd stadsgezicht betreft en gezien de cultuur-geschiedkundige waarde van het pand, onder andere de voorgevel en in het bijzonder de kelders, raadt Denessen aan verder cultuurhistorisch en archeologisch onderzoek te doen. Daar het dus denkbaar is dat zich nog restanten uit de verschillende fasen van het klooster op het terrein bevinden, ook onder de huidige bebouwing, kan waarschijnlijk de exacte locatie en opbouw van het Karmelietessenklooster en de Rekenkamer worden bepaald.¹⁶ Dit in tegenstelling tot de conclusies van het rapport van Grontmij, waarin wordt gesteld dat er geen klooster heeft gelegen op het onderzoeksterrein.¹⁷ Daarbij kan, gezien de vondsten gedaan tijdens het AAO, ook meer helderheid worden verkregen over de middeleeuwse bebouwing en de levenswijze van de bewoners/gebruikers van de kloosters, de Rekenkamer en de verschillende woonhuizen.

Bij bezoek aan de panden Lindanusstraat 2a, H. Geeststraat 29/31 en Bethlehemstraat 8 en 10, bleek dat het eerstgenoemde pand mogelijk op oude kelders is gebouwd, wellicht ook van vóór 1554. Het is te verwachten dat de bewoning van dezelfde aard was als die op het naastgelegen pand aan de Lindanusstraat 2. Bethlehemstraat 8, gebouwd begin jaren tachtig van de 20^e eeuw is geheel onderkelderd. Onder Bethlehemstraat 10 en de panden aan de H. Geeststraat bevinden zich alleen kruipruimten tot een diepte van maximaal 1,25 meter. Van Bethlehemstraat 10 is bekend dat er vóór de bouw geheid is en dat er een liftput is aangelegd. Het is dus mogelijk dat er onder een groot deel van de panden op het terrein nog onverstoorde archeologische vondsten verwacht kunnen worden.

Op het terrein heeft, zoals al vermeld een kapel gestaan. De kapel is te zien op kaarten uit 1968 en 1973. Deze kapel stamde volgens dhr. Caris uit de 19^e eeuw. Bij latere werkzaamheden zijn ook menselijke resten rondom het gebied van die kapel tevoorschijn gekomen, zo wisten de op het terrein werkzame kraanmachinist en enige amateurs te melden.

Het aanvullende bureauonderzoek heeft de conclusie van het onderzoek, uitgevoerd door de Grontmij, dat er archeologische vondsten te verwachten zijn uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd, bevestigd. Daarbij heeft het de verwachting uitgebreid naar 13^e eeuw, en misschien zelfs de 12^e eeuw. Dit terrein zal een essentiële rol gaan spelen bij het vaststellen van de geschiedenis van de stadsuitbreiding van de stad. Ook zal het terrein, door de aanwezigheid van het Karmelietessenklooster en de twee latere instituten, van belang zijn bij het schrijven van de kloostergeschiedenis van de stad. Archeologisch onderzoek zal hierbij van essentieel belang zijn.

15. Denessen 2002, 16-18, fig. 3.1.

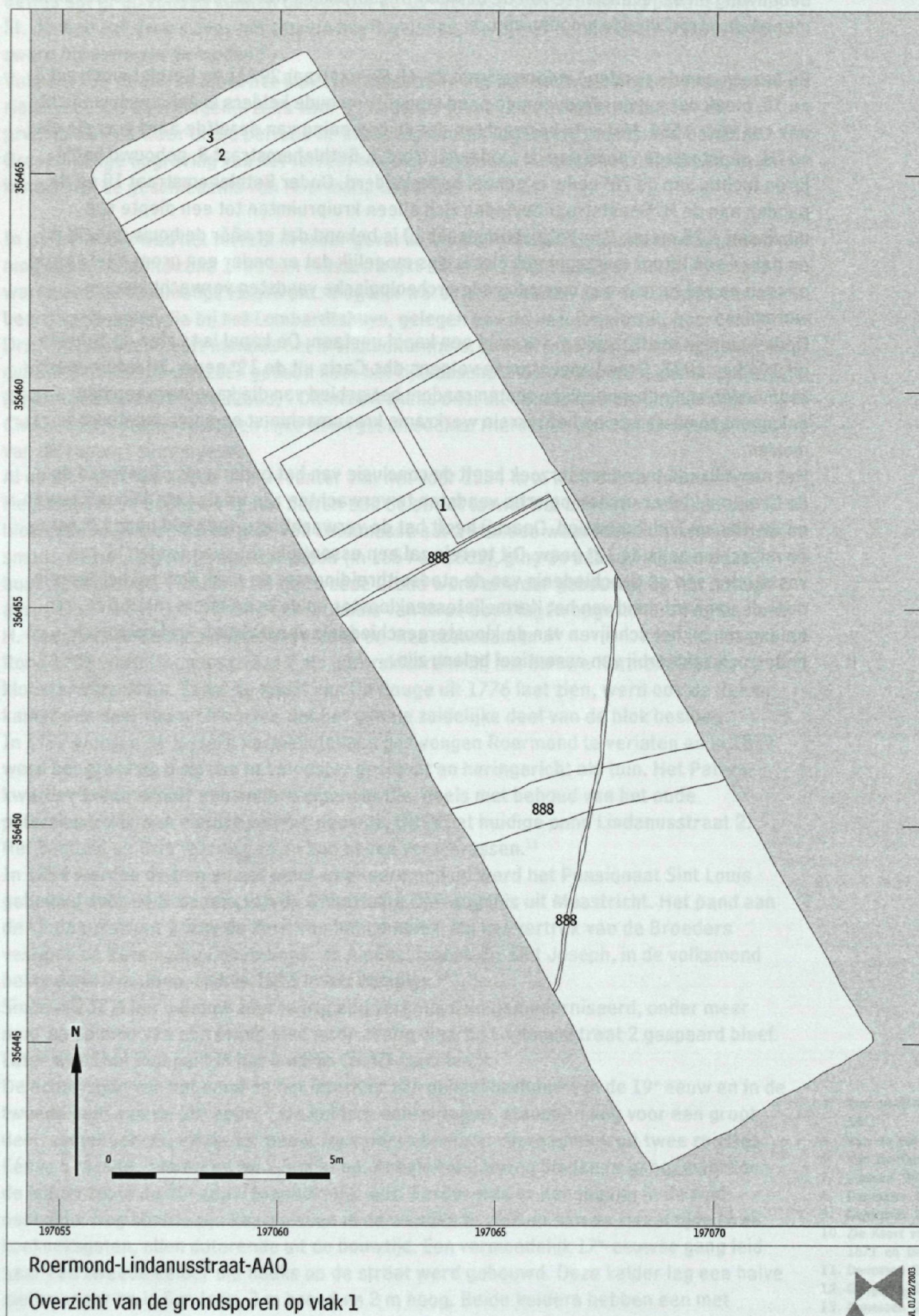
16. Denessen 2002, 40.

17. Van der A & Zijlema 2002.

6 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek behandeld. Allereerst worden de sporen globaal besproken tot op het niveau waarop de vraagstelling kan worden beantwoord. Veel sporen konden met behulp van het erin aangetroffen aardewerk worden gedateerd. Deze datering, in feite de datering van het aardewerk zelf, staat tussen haakjes achter het spoornummer. De sporen die zijn aangegeven met 888 betreffen recente kabels en leidingen. Vervolgens worden de vondsten kort besproken. De vondsten dienen vooral voor de datering van de sporen.

Afb. 3

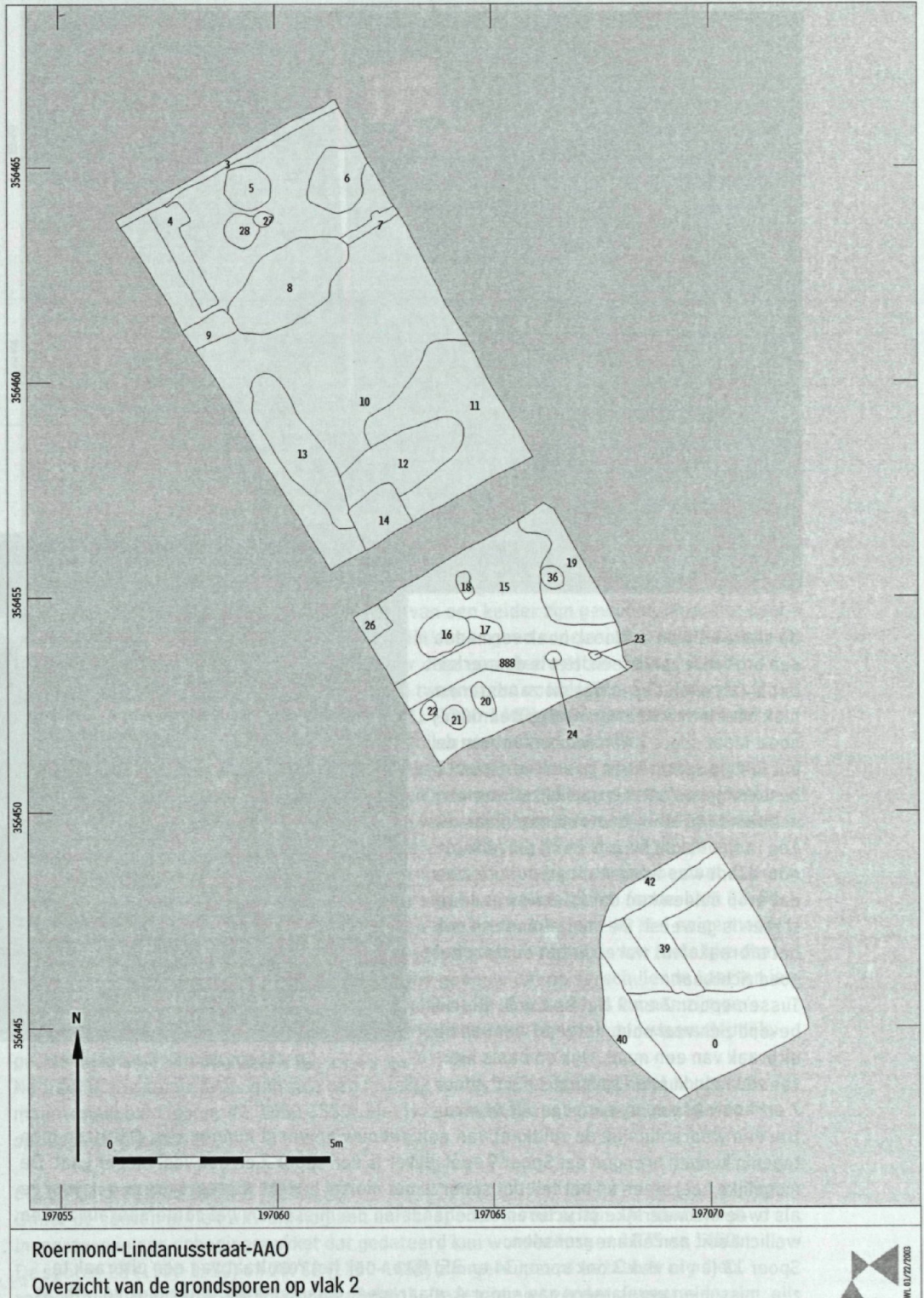

6.1 Sporen en structuren

6.1.1 PUT 1 VLAK 1 (AFB. 3)

Op ca. 40 cm onder het maaiveld werden de eerste muurfragmenten aangetroffen. Spoor 1 bestaat uit recente funderingen van beton. Hierop bevonden zich hier en daar nog wat baksteen resten. Waarschijnlijk zijn deze fundamenteen niet ouder dan 30 jaar, daar zij niet op de kaarten uit 1968 en 1973 voorkomen. Spoor 2 is een erg solide muur van rode bakstenen met de afmetingen 24 x 12 x ca.7 cm, met aan beide zijden een 30-40 cm brede bruine insteek (spoor 3). De exacte ouderdom van de muur is moeilijk in te schatten. Het formaat van de stenen duidt erop dat de muur niet van vóór 1600 dateert.

Afb. 4

6.1.2 PUT 1 VLAK 2 (AFB. 4)

Put 2 werd op 0,80 - 1,00 m onder vlak 1 aangelegd. Spoor 4 was al op 24,37 m + NAP zichtbaar. Het is een fundering van oranje-rode bakstenen (13 x 7 x > 20 cm) die haaks staat op spoor 2 en 3, maar door spoor 2 en 3 gesneden wordt. De fundering is 0,40 m breed en 2,60 m lang en staat nog ca. 80 cm hoog. Aan de westzijde bevindt zich nog het restant van een steunbeer (30 x 55 cm). Aan de hand van de baksteenmaten wordt de fundering gedateerd tussen 1400 en 1600.

Het zuidoende van spoor 4 lijkt gesneden te worden door Spoor 9. In deze regio bevond zich echter zeer veel puin en het was daardoor onduidelijk wat het verband tussen de twee structuren precies was. Het lijkt twee afzonderlijke structuren te betreffen. Spoor 9 is een fundering die voor het grootste deel bestaat uit mergelblokken van verschillende afmetingen, maar bestaat voor een kleiner deel uit puin (baksteen en mortel) en een van

Afb. 5 Put 1, vlak 2, spoor 26.

de stenen die de zuidoost-hoek vormen is een brok roze zandsteen. Het is dus verleidelijk te concluderen dat dit zandsteen blok deel uitmaakte van een buitenmuurhoek. Maar spoor 7 aan de oostkant van de put lijkt op spoor 9 aan te sluiten. Spoor 7 bestond geheel uit mergelblokken van verschillende groten, bestond nog maar uit één laag en was maar één rij dik. Aan de noordkant was wel een band puin te zien dat erop duiden kan dat er een tweede rij stenen is geweest. De mergelmuur en ook het afbraakafval waren in het oostprofiel goed zichtbaar.

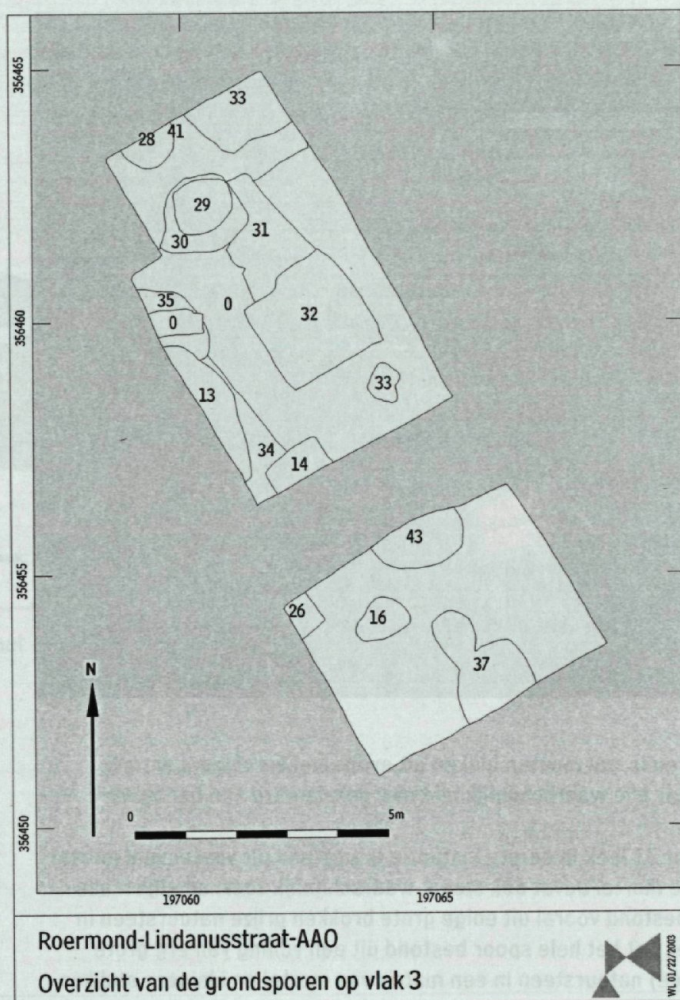
Tussen spoor 7 en 9 ligt spoor 8. Hierin bevond zich veel puin, hetgeen wijst op de uitbraak van een muur. Ook op basis hiervan zou men kunnen speculeren dat spoor 7 en 9 ooit één muur vormden. Deze muur zou dan waarschijnlijk de zuidkant van een gebouw geweest kunnen zijn. Daar zou men tegenin kunnen brengen dat Spoor 9 veel dikker is dan spoor 7 en ook veel dieper gaat. De mogelijke hoeksteen en het feit dat spoor 9 met mortel bedekt was spreken er ook voor ze als twee afzonderlijke structuren te behandelen die misschien wel contemporaan zijn en wellicht ooit aan elkaar grensden.

Spoor 13 (en in vlak 3 ook spoor 34 en 35) lijken ook het resultaat van een uitbraak te zijn, misschien gerelateerd aan spoor 4, maar meer waarschijnlijk aan spoor 26 (afb. 5).

Afb. 6 Put 1, vlak 2, spoor 39.

Afb. 7

Spoor 26 is de zuidoosthoek van een diep gefundeerd gebouw. Gezien de diepte ervan (tot ca. 3 meter onder maaiveld) kan het een deel van een kelder zijn geweest. Maar het deel van de fundering dat is waargenomen is zo klein dat er geen conclusies aan verbonden kunnen worden. De fundering loopt nog verder door naar het westen. Spoor 13 kan worden gedateerd tussen 1450 en 1525. In de twee meest noordelijke delen van vlak 2 kan alleen van de sporen 16 (1450-1525), 17, 21 (1300-1400) en 36 gezegd worden dat ze van enig belang zijn, al is de functie van deze kuilen niet geheel duidelijk.

In het meest zuidelijke deel van put 1 werd in het westen weer een band met veel puin aangetroffen (spoor 40, 1575-1625), waarschijnlijk een uitbraakspoor. In de noordoosthoek van dit deel van Put 1 werd bij de aanleg van vlak 2 een stuk mergel en bakstenen muur aangetroffen (spoor 39, afb. 6). Bij verdere verdieping bleek dat dit stukje muur deel was van een redelijk zware muur die voornamelijk uit mergelblokken bestaat. De onderkant van de muur is niet bereikt maar er staat nog zeker 1,10 m (onderkant 22, 94 m + NAP). Spoor 39 zou de noordwest hoek van een kelder kunnen zijn. Het enige mogelijke verband tussen de bekende historische gegevens en de muren in het zuidelijke deel van put 1 is dat het een restant is van het kleine gebouw dat op verschillende kaarten is te zien in het midden van de blok. Dit zou mogelijke een kloosterkluis kunnen zijn geweest. Dat het een hoek van de kelder van de Rekenkamer is, is minder waarschijnlijk, gezien de locatie van de vondsten.

Noordelijk van spoor 39 bevindt zich een redelijk vaste, bruine laag met wat houtskool maar weinig puin (spoor 42, 1450-1550). Het is vermoedelijk een ophogingslaag waarin spoor 39 is ingegraven.

6.1.3 PUT 1 VLAK 3 (AFB. 7 EN 8)

Onder de sporen in vlak 2 kwam nog een aantal sporen tevoorschijn. De sporen zijn ingegraven in een ophogingspakket dat gedateerd kan worden tussen 1375 en 1450. De sporen 28 (1500-1550) en 29/30 (1350-1450) zijn gecoupeerd en bleken erg diep, respectievelijk zeker 65 en 95 cm vanaf vlak 3. Deze zijn niet verder uitgegraven.

Afb. 8 Overzicht van het noordelijk deel van put 1, vlak 3.

Wat de aard van deze sporen is, zal moeten blijken uit eventueel vervolgonderzoek. Sporen 29, 30 en 31 zijn naar alle waarschijnlijkheid niet gerelateerd aan het bovenliggende spoor 8.

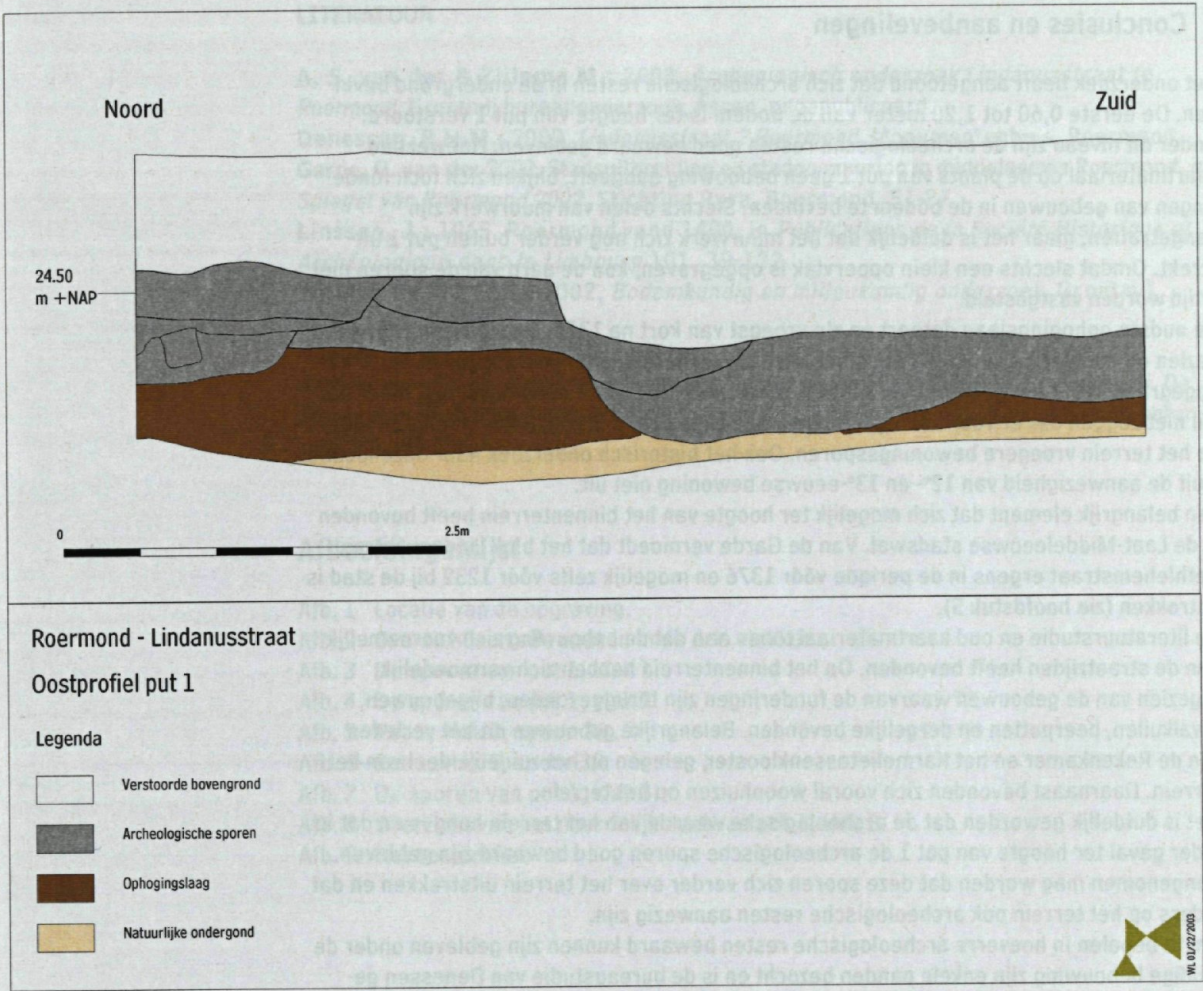
Het oostelijk deel van spoor 31 leek in eerste instantie te bestaan uit vooral veel mortel en stukken natuursteen. De mortel bevat ook steen, waarschijnlijk voornamelijk maasgrind. De westelijke helft bestond vooral uit enige grote brokken grijze natuursteen in mortel. Na opschonen bleek dat het hele spoor bestond uit een vulling van erg grote brokken (tot 80 cm doorsnee) natuursteen in een matrix van mortel en kleinere stukken natuursteen. De stenen vormden geen structuur en het ziet ernaar uit dat zij in een kuil zijn gestort. Het is moeilijk te zeggen of de mortel bij het storten al hard of nog vloeibaar was. Spoor 31 werd later gesneden door spoor 32, een vierkante kuil met een doorsnede van ca. 200 cm en een diepte van ca. 50 cm. Spoor 32 (1400-1475) wordt waarschijnlijk gesneden, en misschien voor een deel vergraven door spoor 11 (1425-1475), zichtbaar in vlak 2 en in het oostprofiel.

Ten oosten van spoor 31 lag een groot stuk leisteen (90 x 45 cm). In spoor 35, dat zoals eerder vermeldt misschien tezamen met spoor 13 en 34 deel uitmaakt van een uitbraak van een muur, werd een bakstenen structuur aangetroffen. Het 'gootje' was vier rijen bakstenen breed, waarvan op de buitenste rijen een extra laag stenen was geplaatst. Het dus ontstane rechthoekige 'gootje' heeft mogelijk aan de binnenkant aan grote hitte blootgestaan, zo getuigen de grijs/zwarte kleur en roetachtige aanslag. Dit 'gootje' is waarschijnlijk als een puinbrok in de uitbraaksleuf terechtgekomen en bevindt zich niet meer op de oorspronkelijke plaats.

In het oostprofiel is de volgende opbouw te zien (afb. 9). Bovenin bevindt zich de verstoorde bovengrond met recent muurwerk, kabels en leidingen en dergelijke. De eerste echte archeologische sporen werden in put 1 zichtbaar vanaf een diepte van ca. 0,60 tot 1,20 meter onder maaiveld (24,80 tot 24,20 m +NAP). De natuurlijke ondergrond, bestaande uit oranjebruine löss en hier en daar zand, begint in put 1 vanaf een diepte van ca. 2,00 meter onder maaiveld (ca. 23,40 +NAP). Naar het zuiden toe loopt de natuurlijke ondergrond op. In het midden van de put bevond deze zich al op 1,65 meter onder maaiveld.

6.2 Vondsten

Het grootste deel van de vondsten bestaat uit aardewerkscherven. Het aardewerk-spectrum dat gewoonlijk in steden wordt aangetroffen, is ook op deze locatie gevonden. Het bestaat onder andere uit Elmpeter waar, Steengoed met en zonder oppervlakte bewerking (afkomstig uit de regio Zuid-Limburg, Langerwehe in Duitsland en Raeren in België) en roodbakkend aardewerk. Slechts enkele steengoedscherven zijn afkomstig van voorwerpen uit Siegburg, waaronder een drinkschaaltje. De meeste scherven zijn te dateren

in de periode 1400 tot 1550. Enkele scherven, zoals een enkele Bijna- en Protosteengoed scherf, zijn vroeger (in de 13^e eeuw) te dateren. Deze vroegere scherven bevinden zich echter telkens in later te dateren contexten. Daarnaast zijn ook enkele scherven later te dateren (zoals enkele scherven van roodbakend aardewerk en een fragment van het Westerwald type steengoed).

De vondsten van ijzer bestaan uit drie spijkers en vermoedelijk een deel van een mes. Onder het natuursteen bevinden zich verschillende fragmenten leisteen, waarvan een groot deel is verbrand. Deze verbrande fragmenten zijn vooral aangetroffen in de oudste ophogingslaag. Het kan om verbrande dakbedekking gaan, maar ook bijvoorbeeld om ovenbekleding zoals is aangetroffen tijdens de opgraving Stenen Kamer/Linge (Betuwe-route Project).¹⁸

Het glas bestaat uit een fragment van een beker en een bodemfragment van een fles, beide te dateren in de 17^e of 18^e eeuw.

Materiaalsoort	Aantal	Gewicht (gr)
Aardewerk	168	7480.1
Bot	5	45.5
Bouwmateriaal	4	158.5
Glas	2	25.5
Ijzer	4	93
Natuursteen	52	1702
Pijpsteen	2	6.5
Totaal	237	9511.1

18. Nooyen & Joosten 2001, 318.

7 Conclusies en aanbevelingen

Het onderzoek heeft aangetoond dat zich archeologische resten in de ondergrond bevinden. De eerste 0,60 tot 1,20 meter van de bodem is ter hoogte van put 1 verstoord. Onder dit niveau zijn de archeologische resten goed bewaard gebleven. Hoewel oud kaartmateriaal op de plaats van put 1 geen bebouwing aangeeft, blijken zich toch funderingen van gebouwen in de bodem te bevinden. Slechts delen van muurwerk zijn aangetroffen, maar het is duidelijk dat het muurwerk zich nog verder buiten put 1 uitstrekt. Omdat slechts een klein oppervlak is opgegraven, kon de aard van de sporen niet altijd worden vastgesteld.

De oudste ophogingslaag dateert op z'n vroegst van kort na 1375. Daarna is het terrein gezien de aanwezige kuilen en het muurwerk steeds intensief in gebruik geweest. In het opgegraven deel zijn geen sporen aangetroffen onder de oudste ophogingslaag, maar dat wil niet zeggen dat er vóór 1375 geen bewoning is geweest. Wellicht bevinden zich elders op het terrein vroegere bewoningssporen. Ook het historisch onderzoek naar deze locatie sluit de aanwezigheid van 12^e- en 13^e-eeuwse bewoning niet uit.

Een belangrijk element dat zich mogelijk ter hoogte van het binnenterrein heeft bevonden is de Laat-Middeleeuwse stadswal. Van de Garde vermoedt dat het blok Lindanusstraat-Bethlehemstraat ergens in de periode vóór 1376 en mogelijk zelfs vóór 1232 bij de stad is betrokken (zie hoofdstuk 5).

De literatuurstudie en oud kaartmateriaal tonen aan dat de bebouwing zich voornamelijk aan de straatzijden heeft bevonden. Op het binnenterrein hebben zich vermoedelijk, afgezien van de gebouwen waarvan de funderingen zijn teruggevonden, bijgebouwen, afvalkuilen, beerputten en dergelijke bevonden. Belangrijke gebouwen uit het verleden zijn de Rekenkamer en het Karmelietessenklooster, gelegen op het zuidelijk deel van het terrein. Daarnaast bevonden zich vooral woonhuizen op het terrein.

Het is duidelijk geworden dat de archeologische waarde van het terrein hoog is en dat in ieder geval ter hoogte van put 1 de archeologische sporen goed bewaard zijn gebleven. Aangenomen mag worden dat deze sporen zich verder over het terrein uitstrekken en dat elders op het terrein ook archeologische resten aanwezig zijn.

Om te bepalen in hoeverre archeologische resten bewaard kunnen zijn gebleven onder de huidige bebouwing zijn enkele panden bezocht en is de bureaustudie van Denessen geraadpleegd. De panden aan de Lindanusstraat 2 en 2a zijn geheel onderkelderd.

De kelders van de Lindanusstraat 2 dateren grotendeels of wellicht geheel uit de 15^e eeuw. De datering van de kelders van de Lindanusstraat 2a is op dit moment niet zeker. Het pand aan de Bethlehemstraat 8 is geheel onderkelderd. De gebouwen aan de H. Geeststraat en aan de Bethlehemstraat 10 zijn niet onderkelderd, maar hebben kruipruimten tot een diepte van ca. 1,25 meter. Bethlehemstraat 10 staat op heipalen en heeft een liftschacht die op een dieper niveau in de grond is aangebracht.

Een deel van de bodem onder de huidige bebouwing is verstoord, maar vooral aan de zuidzijde (H. Geeststraat) en aan de oostzijde (Bethlehemstraat 10) kunnen nog archeologische resten op een dieper niveau worden verwacht. Tijdens het archeologisch onderzoek is immers aangetoond dat de sporen zich tot een diepte van 2 tot 3 meter onder maaiveld kunnen bevinden.

De conclusie is dat het terrein als behoudenswaardig moet worden beschouwd, hetgeen betekent dat ingrepen in de bodem vermeden moeten worden. Indien het niet mogelijk is het terrein te behouden, wordt geadviseerd het terrein, afgezien van de nu al bekende verstoorde delen, vlakdekkend op te graven. Op deze wijze zullen de archeologische gegevens niet verloren gaan.

Met behulp van archeologisch onderzoek op deze locatie zal meer inzicht worden verkregen in de ontwikkeling van de stad Roermond. Vragen die bij dit onderzoek gesteld worden, zullen zich moeten toespitsen op onder andere de stadswal, de bebouwing aan de straatzijden, de levenswijze van de bewoners, de Rekenkamer en het Karmelietessenklooster. Omdat op deze locatie veel muurwerk wordt verwacht, wordt aanbevolen om naast archeologisch onderzoek, ook bouwhistorisch onderzoek te laten verrichten.

LITERATUUR

- A, S. van der & Zijlema M.:** 2002, *Archeologisch onderzoek Lindanusstraat te Roermond*, Grontmij bureauonderzoek, Assen, ongepubliceerd.
- Denessen, R.H.M.:** 2002, *Lindanusstraat 2 Roermond*, Monumentenhuis, Roermond.
- Garde, G. van de:** 2002, Stadsuitbreiding en stadsommuring in middeleeuws Roermond, in *Spiegel van Roermond 2002*, Stichting Rura, Roermond, 51-87.
- Linssen, J.:** 1965, Roermond rond 1400, in *Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg* 101, 39-122.
- Wijnhoven, R.L.T.A.:** 2002, *Bodemkundig en milieukundig onderzoek*, Grontmij, Assen.
- Nooyen, C. & I. Joosten 2001:** 'Metaal', in: A.A.A. Verhoeven & O. Brinkkemper, *Archeologie in de Betuweroute: Twaalf eeuwen bewoning langs de Linge bij De Stenen Kamer in Kerk-Avezaath*, Amersfoort (Rapportages Archeologische Monumentenzorg, 85) 285-318.

Afbeeldingenlijst

- Afb. 1 Locatie van de opgraving.
- Afb. 2 Overzicht van alle sporen in de drie vlakken.
- Afb. 3 De sporen van put 1, vlak 1.
- Afb. 4 De sporen van put 1, vlak 2.
- Afb. 5 Put 1, vlak 2, spoor 26.
- Afb. 6 Put 1, vlak 2, spoor 39.
- Afb. 7 De sporen van put 1, vlak 3.
- Afb. 8 Overzicht van het noordelijk deel van put 1, vlak 3.
- Afb. 9 Het oostprofiel.